

Kitaabka Daanyeel - Lambarka Toddoba iyo Tobnaad

Xidhiidhyada Nebinimada: Sanamkii Dahabka ahaa ee Nebukadnesar iyo Sharciga Axadda

Jeff Pippenger
2023-12-12

Walaal White marar badan waxay sanamka dahabka ah ee bannaanka Dura ku tilmaantaa sharciga Axadda.

“Waxaa la taagay sabti sanam ah, sida loo taagay taalladii dahabka ahayd ee bannaanka Duura. Oo sida Nebukadnesar, oo ahaa boqorkii Baabuloon, uu u soo saaray amar ah in kuwii aan sujuudi doonin oo aan caabudi doonin sawirkan la dilo, sidaas oo kale ayaa lagu dhawaaqi doonaa in kulli kuwa aan xurmaynayn hay’adda Axadda lagu ciqaabi doono xabsi iyo dhimasho. Sidaas daraaddeed Sabtidii Rabbiga ayaa cagaha lagu tuntay. Laakiin Rabbigu wuxuu ku dhawaaqay, ‘Waxaa hoog u sugnaaday kuwa soo saara amarro xaqdarra ah, oo qora dulmi ay iyagu qoreen’ [Ishacyaah 10:1]. [Sefanyaah 1:14–18; 2:1–3, quoted.]” Manuscript Releases, volume 14, 91.

Qoraalkan gaarka ah Walaasha White waxay tixraacaysaa kitaabka Sefanyaah, iyadoo sidaas samaynaysana waxay ku sii darsaysaa isku-xidhka nebiyadeed ee Daanyeel cutubka labaad iyo cutubka saddexaad. Sefanyaah wuxuu muujinayaa in dadka Ilaah ay tahay inay isu soo ururiyaan ka hor amarka. Waxa kale oo uu tilmaamayaa fariin buun ah, taas oo astaan u ah fariin digniin ah oo ka dhan ah magaalooyinka (Dawlada) iyo munaaradaha (Kaniisadaha). Wuxuu tilmaamayaa isu-ururin, taas oo ah qodobka “toddobada goor,” oo dhacda marka la bixiyo salaadda Laawiyyintii labaan iyo lix. Wuxuu tilmaamayaa “qaran aan la doonayn,” isaga oo weliba carrabka ku adkaynaya imaatinka xukunka fulineed ee Ilaah oo ka bilaabma sharciga Axadda kuna sii xoogaysta ilaa Imaatinka Labaad ee Masiixa.

Waxa ka horreeya amarka sharciga Axadda waa samaysanka ekaanta bahalka. Samaysanka ekaanta bahalka waa imtixaanka muuqda ee horyaalla dadka Ilaah, kuwaas oo hore uga gudbay imtixaankii cuntada. Ka hor amarka, kaas oo ah kan saddexaad (imtixaanka litmus-ka), dadka Ilaah, kuwaas oo Sefanyaah ku tilmaamayo “quruun aan la jeclayn,” waxaa loogu yeedhay inay isu soo ururiyaan. Waxsii sheegiddii kowaad ee Yexesqeel waa fariinta isu-ururinta, hase yeeshee waxa ay rumoobaysaa oo keliya kuwa garta xaaladdooda kala firdhisan oo tukada salaadda Laawiyyintii lix iyo labaatanaad, sidii Daanyeel ku sameeyey cutubka sagaalaad.

Maalinta weyn ee Rabbiga way dhow dahay, way dhow dahay, oo aad bay u soo degdegaysaa; xataa codka maalinta Rabbiga; ninka xoogga weynu halkaas qadhaadh buu uga qaylin doonaa. Maalintaasu waa maalin cadho ah, maalin dhib iyo cidhiidhi ah, maalin baabba’ iyo halaag ah, maalin gudcur iyo mugdi ah, maalin daruuro iyo gudcur weyn ah, maalin buun iyo qaylo-dhaan ah oo ka gees ah magaalooyinka deyrka leh, iyo munaaradaha dhaadheer. Oo

anigu dadka ayaan ku soo dejin doonaa cidhiidhi, si ay ugu socdaan sida niman indha la', maxaa yeelay, Rabbiga ayay ku dembaabeen; oo dhiiggoodana waxaa loo daadin doonaa sida boodhka oo kale, jidhkooduna sida digada. Qalinkooda iyo dahabkooduna midna ma ay samatabbixin doonaan maalinta cadhada Rabbiga; laakiin dalka oo dhammu waxaa baabbi'in doona dabka masayrkiisa; waayo, wuxuu xataa dadka dalka deggan oo dhan ku wada baabbi'in doonaa baabba' degdeg ah. Isu soo urursada, haah, isu soo urursada, quruunyahow aan la jeclayn; amarku intuusan dhalan ka hor, maalintu intaanay u dhaafin sida xaab oo kale ka hor, cadhada kulul ee Rabbigu intaanay idinku soo degin ka hor, maalinta cadhada Rabbigu intaanay idinku soo degin ka hor. Rabbiga doondoona, kuwiinna dhulka oo dhan kuwa camalka qabow ah, oo xukunkiisa sameeyey; xaqnimo doondoona, qabownimo doondoona; waxaa laga yaabaa in laydin qariyo maalinta cadhada Rabbiga. Sefanyaah 1:14–2:3.

“Nin xoog leh” ee Qorniinka ku jira waa nin awood leh, tixraacii ugu horreeyey ee “nin xoog leh”na waa Gidcoon.

Markaasaa waxaa yimid malaa'igtii Rabbiga, oo fadhiisatay geed alloon ah oo ku yiil Cofraah, oo uu lahaa Yoo'aash kii reer Abiyeeser; wiilkiisii Gidecoonna wuxuu sarreen ku tumayay meel lagu cadaadiyo canabka agteeda, si uu uga qariyo reer Midyaan. Markaasaa malaa'igtii Rabbigu u muuqatay, oo ku tidhi, Rabbigu waa kula jiraa, geesi xoog badanow. Gidecoonna wuxuu ku yidhi, Sayidkaygiyow, haddii Rabbigu nala jiro, maxaa haddaba waxyaalahan oo dhammu noogu dheceen? Oo xaggee bay ku sugan yihiin cajaa'ibyadiisii oo dhan ee awowayaashayo nooga sheegeen, iyagoo leh, Sow Rabbigu nagama soo bixin Masar? Laakiinse haatan Rabbigu waa naga tegey, oo wuxuu nagu gacangeliyey gacanta reer Midyaan. Markaasaa Rabbigu isaga eegay, oo ku yidhi, Ku tag xooggan aad haysato, oo reer binu Israa'iilna waxaad ka badbaadin doontaa gacanta reer Midyaan; sow anigu kuma aanan dirin? Oo isna wuxuu ku yidhi, Sayidkaygiyow, maxaan reer binu Israa'iil ku badbaadiyaa? Bal eeg, qoyskeygu waa kan ugu liita reer Manaseh dhexdiisa, aniguna waxaan ahay kan ugu yar guriga aabbahay. Rabbiguna wuxuu ku yidhi, Hubaal anigu waan kula jiri doonaa, oo reer Midyaanna waxaad u dili doontaa sidii nin keliya. Xaakinnada 6:11–16.

Sefanyaah gudaheeda ninka xoogga badan, oo weliba ah Gidcoon, waa inuu qadhaadh u qayliyaa. Ereyga “qayli” waa astaan u ah Qayladii Saqda Dhexe ee maalmaha ugu dambeeya, erayga “qadhaadh”na wuxuu matalaa caro xaq ah. Gidcoon, ama “ninka xoogga badan” ee Sefanyaah, waa astaan u ah farriinta Eliiyaah oo leh masuuliyadda ah inay dadka Ilaah tusiso dembiyadooda, dabcan, iyo weliba dembiyadii awowayaashood.

Qayli cod dheer, hana u tudhin, codkaagana sidii buun u qaad; oo dadkayga tus xadgudubkooda, iyo reer Yacquub dembiyadooda. Ishacyaah 58:1.

Nebiyada oo dhammu way isku waafaqaan maalmaha ugu dambeeya, sidaas daraaddeed farriinta buunka ee Ishacyaah sidoo kale waa “qaylada” ninka xoogga badan ee Sefanyaah, kaas oo ah Gidecoon, oo dhammaantoodna waxay tilmaamayaan rasuulka Eliiyaah iyo shaqadiisa maalmaha ugu dambeeya. Ishacyaah dhexdiisa aayadaha soo socda waxay dembiyadooda ku aqoonsanayaan isla-weynaysi, waayo waxay rumaysan yihiin inay dhab ahaan Rabbiga caabudayaan oo u adeegayaan.

Habase yeeshee, maalin kasta ayay i doondoonaan, oo waxay ku farxaan inay jidadkayga gartaan, sidii quruun xaqnimo samaysay oo aan ka tegin qaynuunka Ilaaheeda; waxay i weyddiistaan xukummada caddaaladda; waxayna ku farxaan inay Ilaah u soo dhowaadaan. Ishacyaah 58:2.

Qaylada qadhaadh ee ninka xoogga leh waa farriinta Qaylada Saqda Dhexe, taas oo ku jirto muujinta ah in Luulyo 18, 2020 ay ahayd dembi kibir iyo ku xadgudub ah oo Rabbiga laga galay, oo ay waajib tahay in laga toobad keeno oo la qirto. Ujeeddooyinka aasaasiga ah ee farriinta Qaylada Saqda Dhexe waa samaysanka sawirka bahalka, iyo xukunka ka dambeeya ee Islaamku ku soo dejiyey Maraykanka, dabadeedna dunida.

Marka tukashada Laawiyiintii labataan iyo lix la dhammaystiro dhammaadka cidlada saddexda maalmood iyo badhka ah ee Muujintii kow iyo tobnaad, waxa qaaliga ah iyo waxa xun waa la kala saari doonaa. Kuwa caqliga leh iyo kuwa nacasyada ah ama waxay yeelan doonaan saliidda dahabka ah ama ma yeelan doonaan, oo wakhtigaas waxay ahaan doonaan sidii “hal nin” ee Gidecoon. Sida ku qoran Sefanyaah, ka hor amarka sharciga Axadda, Gidecoon, oo ah Eliyaah, oo ah Yexesqeel, oo ah ninka xoogga badan, ayaa soo bandhigi doona farriinta Qaylada Habeenbadhka, iyada oo la socda qadhaadhnimada muujinta dembiga dadka Ilaah ee ka qaybgalka saadaashii Luulyo 18, 2020, iyo isku daygoodii aan xaq lagu lahayn ee ay ku doonayeen inay ku caddeeyaan saadaashooda ka dib markii ay gebi ahaanba fashilantay.

Sefanyaah wuxuu tilmaamayaa isu-imaatinka dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, kaas oo ka horreeya amarka sharciga Axadda. Isu-imaatinkaas waxa kale oo lagu metelay waxsii sheegiddii ugu horraysay ee Yexesqeel ee cutubka toddoba iyo soddonaad.

Sidaas ayaan u sii waxyooday sidii la iigu amray; oo markaan waxyoodayayna waxaa dhacay sanqadh, oo bal eeg, gariir baa dhacay, lafihiina way isu yimaadeen, laf walibana lafteedii bay ku biirtay. Oo markaan fiiriyeyna, bal eeg, seedihii iyo hilibkiiba way ku soo baxeen, maqaarkuna korkooda ayuu ku daboolay; laakiinse neef kuma jirin dhexdooda. Yexesqeel 37:7, 8.

Yexesqeel wuxuu wax u sii sheegay lafihii engegnaa ee meydadka ahaan ugu yaallay jidka magaaladaas ku xusan Muujintii cutubka kow iyo tobnaad, halkaas oo Rabbigeenna sidoo kale lagu qodbay. Marka hore waa la isu ururiyaa.

Oo meydadkooduna waxay yaalli doonaan jidka magaalada weyn, taas oo ruux ahaan loogu yeedho Sodom iyo Masar, meeshaas oo Rabbigeenna sidoo kale lagu iskutallaabay. Oo kuwa ka mid ah dadyowga iyo qolooyinka iyo afafka iyo quruumaha ayaa arki doona meydadkooda saddex maalmood iyo badh, mana oggolaan doonaan in meydadkooda qabuuraha lagu rido. Oo kuwa dhulka degganuna way ku farxi doonaan iyaga aawadood, wayna rayrayn doonaan, hadiyadona way isu diri doonaan; maxaa yeelay labadan nebi waxay cadaab ku hayeen kuwii dhulka degganaa. Muujintii 11:8–10.

Waxaa la isu soo ururiyey iyadoo saddexda maalmood iyo badhku ku dhow yihiin dhammaadkoodii. Saddexda maalmood iyo badhku waxay u taagan yihiin wakhtiga dib-u-dhaca ee Matayos cutubka shan iyo labaatanaad, hase ahaatee sidoo kale waa kala firdhinta “toddobada

goor” ee Laawiyiintii lix iyo labaatanaad. Kuwii la isu soo ururiyey hore ayaa loo kala firdhiyey, oo Sefanyaahna wuxuu ku tilmaamaa inay yihiin “qaran aan la jeclayn.” Qaranka aan la jeclayn waa kuwa meyd ahaan ugu yaallay jidadka intii dunidu ku farxaysay meydadkooda, laakiin haddana la isu soo ururiyey, dabadeedna noqda qaranka bartilmaameedka u ah weerarka xoogga masduulaagga ee maalmaha ugu dambeeya, kuwaas oo ka dhigta dhilladii Turos madaxooda.

Gabay ama Sabuur uu tiriyey Aasaaf. Ilaahow, ha iska aamusin; ha aamusan, oo ha xasillin, Ilaahow. Waayo, bal eeg, cadaawayaashaadu buuq bay kiciyeen; kuwa ku necebna madax bay kor u qaadeen. Dadkaaga waxay uga taliyeen xeelad qarsoon, oo kuwaaga qarsoonna way ka wada tashadeen. Waxay yidhaahdeen, Kaalaya, aynu ka goynno inay quruun dambe ahaan waayaan, si magaca reer binu Israa’iil aan mar dambe loo soo xusuusan. Waayo, iyadoo isku ra’yi ah ayay wada tashadeen; oo axdi bay ka galeen inay kaa gees noqdaan. Sabuur 83:1–5.

Ujeeddadoodu waa inay qaataan reer binu Israa’iil ee ruuxiga ah ee maalmaha ugu dambeeya oo ay ku tuuraan foornada dabka kulul ee Nebukadnesar. Marka lafaha dhintay ay marka ugu horraysa maqlaan “codka” Ishacyaah, iyadoo ku dhawaaqaya farriinta Qaylada Saqda Dhexe, weli waxay ku jiraan cidladii saddexda maalmood iyo badhka ahayd. Dabadeedna waa inay doortaan inay aqbalaan ama diidaan Gargaaraha Masiixu ballanqaaday inuu soo diri doono, kaas oo ku qanciya dembigoodii 18-ka Luulyo, 2020.

Qalbiya, qalbiya dadkayga, ayuu Ilaahiinnu leeyahay. Yerusaaalemna si raaxo leh ula hadla, oo ugu qayliya in dagaalkeedii dhammaaday, in xumaanteedii la cafiyey; waayo, gacanta Rabbiga ayay laba-laab uga heshay dembiyadeedii oo dhan. Waa codka kan cidlada kaga qaylinaya, Jidka Rabbiga diyaariya, oo cidlada ka toosiya waddo weyn oo Ilaaheenna ah. Dooxo kasta kor ha loo qaado, oo buur kasta iyo taag kasta hoos ha loo dhigo; oo qalloocanuna ha toosnaado, meelaha qallafna bannaan ha noqdaan. Oo ammaanta Rabbiga waa la muujin doonaa, oo binu-aadmiga oo dhammuna way wada arki doonaan; waayo, afka Rabbiga ayaa saas ku hadlay. Ishacyaah 40:1–5.

Qoraalka tilmaamaya hawsha codka ku qaylinaya cidlada wuxuu xanbaarsan yahay xog aad u faahfaahsan. Farriintiisu waxay ku salaysnaan doontaa muujinta dabecadda Masiixa, sida ay ka tarjumayso xaqiiqda ah in “ammaanta,” oo ah dabecadda Masiixa, la muujin doono. Muujintii Ciise Masiix ee la furo wax yar ka hor xidhitaanka wakhtiga imtixaanka waa furitaan dabecadda Masiixa sida uu u metelo qaybta dabecaddiisa ee lagu tilmaamay Alfa iyo Oomeega. Waxa kale oo la muujin doonaa in dabecaddiisu ay tahay “run.”

Faahfaahin kale ayaa ah in marka codku bilaabo inuu qayliyo, uu weli ku jiro cidladii saddexda maalmood iyo badhka ahayd, maxaa yeelay wuxuu ku qaylinayaa cidlada. Sida nebiyaddu tilmaamayso, marka shuqulkiisu bilaabmo labada markhaatina weli way ku dhinteen jidka mara dooxada Yexesqeel. Xaqiiqo kale oo gaar ah ayaa ah in marka codku bilaabo shuqulkiisa, dunida oo dhammu ay heli doonto fariintaas. Aragti kale ayaa ah in farriinta la bixiyo xilligii maalmaha ugu dambeeya markii Masiixu tirtirayo dembiyada boqol iyo afartan iyo afarta kun, waayo xumaantoodii waa la cafiyey. Xaqiiqada murugada leh ee iyaduna lagu muujiyey “sadba sadka ka dambeeya,” ayaa ah in kuwa keliya ee buuxiya shuruudaha injiilka ay heli doonaan cafiska laga fulinayo taariikhdaas.

Kuwa keliya kuwa ka jawaaba dalabaadka la xidhiidha tukashada Laawiyiintii labaan iyo lix ayaa dembiyadooda iyo dembiyadii aabbayaashood la tirtiri doonaa, waayo waxay heli doonaan “labanlaab dembiyadeeda oo dhan aawadood.” “Gacanta” Rabbiga ee la xidhiidha dembiyadooda iyo dembiyadii aabbayaashood waa astaan niyad-jabkii kowaad, markii Rabbigu gacantiisa ku daboolay khalad keenay niyad-jabkii kowaad. Taariikhda Millerite, gacantiisu waxay ka hor istaagtay dadka Ilaah inay arkaan run qarsoon. Gacantiisu taariikhdaas waxay ka dhiganayd qaddarintiisa rabbaaniga ah. Maalmaha ugu dambeeya gacantiisu waxay ka dhigan tahay diidmada dadka Ilaah ee run Ilaah muujiyey, gacantiisuna markaas waxay ka dhigan tahay xukunkiisa rabbaaniga ah.

Codka waxsii ugu horraysay ee Ezekiel ayaa kuwii dhintay isu keenaya oo isu qaabaynaya, hase yeeshee weli uma taagna sida ciidan weyn oo xoog badan. Waxsii labaad ee Ezekiel cutubka soddon iyo toddobaadna taas ayay dhammaystirtaa, iyadoo keenta neefta ka imanaysa afarta dabaylood.

Markaasuu igu yidhi, U sii sheeg dabaysha, sii sheeg, wiilka Aadanow, oo dabaysha ku dheh, Rabbiga Ilaah ahu wuxuu leeyahay, Kaalay afarta dabaylood, neefsashoy, oo ku neefso kuwaas la laayay, inay noolaadaane. Sidaas daraaddeed waan sii sheegay sidii uu igu amray, oo neeftiina way soo gashay dhexdooda, wayna noolaadeen, oo cagahoodii bay ku istaageen, iyadoo ah ciidan aad iyo aad u weyn. Markaasuu igu yidhi, Wiilka Aadanow, lafahanu waa reer binu Israa'iil oo dhan; bal eeg, waxay yidhaahdaan, Lafahayagii way engegeen, rajadeennuna way dhammaatay; annagu dhinacayaga waa nalaga gooyay. Haddaba sii sheeg oo ku dheh iyaga, Rabbiga Ilaah ahu wuxuu leeyahay, Bal eega, dadyowgaygiyow, qabriyadiinna waan furi doonaa, oo waxaan idinka soo bixin doonaa qabriyadiinna, oo waxaan idin keeni doonaa dalka Israa'iil. Oo waxaad ogaan doontaan inaan anigu Rabbiga ahay, markii aan furo qabriyadiinna, dadyowgaygiyow, oo aan idinka soo bixiyo qabriyadiinna, oo aan Ruuxayga idin dhex dhigo, idinkuna waad noolaan doontaan, oo waxaan idin dejin doonaa dalkiinna; markaas waxaad ogaan doontaan in aniga Rabbigu aan ku hadlay oo aan sameeyey, ayaa Rabbigu leeyahay. Yexesqeel 37:9–14.

Neeftaas oo ku jirta waxsii sheegiddii Yexesqeel waa farriinta shaabadaynta, waayo waxay ka timaaddaa afarta dabaylood.

Oo dabadeed waxaan arkay afar malaa'igood oo taagan afarta gees ee dhulka, iyadoo haya afarta dabaylood ee dhulka, si aanay dabayshu ugu dhicin dhulka, ama badda, ama geedna. Markaasaan arkay malaa'ig kale oo bari ka soo baxaysa, iyadoo haysata shaabaddii Ilaaha nool; oo cod weyn bay ugu qaylisay afartii malaa'igood ee loo siiyey inay waxyeelleeyaan dhulka iyo badda, iyadoo leh, Waxyeello ha gaadhsiinina dhulka, ama badda, ama geedaha, ilaa annu ku shaabadayno addoommada Ilaaheenna fooddooda. Muujintii 7:1–3.

Afarta dabaylood waxay ka kacaan bari, oo si nebinnimo ah Islaamku waa labadaba “dabaysha bari” iyo “reeraha bari.” “Neefta” ku jirta Yexesqeel, taas oo jidhadkii la sameeyey u beddesha “ciidan weyn oo aad u badan,” waa farriinta shaabadaysa boqol iyo afartan iyo afarta kun. Farriinta shaabadaynta ee Muujintii cutubka toddobaad waxay ka soo baxdaa bari. Farriintaas waa farriinta Oohintii Habeenbadhka, oo Sefanyaahna wuxuu ku aqoonsadaa inay tahay buunka “digniinta ka

dhanka ah magaalooyinka deyrka leh, iyo ka dhanka ah munaaradaha dhaadheer.”

Munaaraddu waa astaan kaniisadda.

“Masaalkaas ninkii guriga lahaa wuxuu matalayay Ilaah, beertii canabkuna quruunta Yuhuudda, xayndaabkuna sharciga rabbaaniga ah oo ahaa ilaalintooda. Munaaraddu waxay astaan u ahayd macbudka.” *The Desire of Ages*, 597.

Magaalo waa boqortooyo ku jirta waxsii-sheegidda Kitaabka Quduuska ah. Baabtinimadu waa “Baabuloon,” “magaaladaas weyn.” Faransiiska iyo dabadeed Maraykanka waa “magaalada weyn,” ee “Sodom iyo Masar.” Yerusaaalem waa “magaalada weyn,” oo samada ka soo degta. Fariinta Sefanyaah waxay ka gees tahay magaalooyinka iyo munaaradaha, ama ka gees tahay isku-darka kaniisadda iyo dawladda, kaas oo qeexitaan ahaan ah sawirka bahalka. Waa fariinta “qarsoon” ee Daanyeel cutubka labaad.

Wax yar ka hor amarka sharciga Axadda, kaas oo ah imtixaanka taallada dahabka ah ee Nebukadnesar ee ku xusan Daanyeel cutubka saddexaad, meydadkii dhintay way soo toosaan oo waxaa loo beddelaa ciidan xoog badan si ay u naadiyaan fariinta aqoonsanaysa oo ka soo horjeedda samaysanka isbahaysiga kaniisadda iyo dawladda, iyagoo sidoo kale muujinaya in Islaamku yahay qalabka qaddariga ah ee Ilaah adeegsado si uu xukunkiisa ugu fuliyo kuwa dhaqan-geliya cibaadada Axadda, sida uu ku sameeyey taariikhdiisii hore. Fariintu waxay caddeynaysaa in marka sawirku si buuxda u samaysmo oo uu dhaqan-geliyo calaamadaha bahalka, xukunku iman doono.

Ma jiro tixraac toos ah oo ku jira Daanyeel cutubka saddexaad oo ku saabsan sanamka bahalka ee horseeda oo gaadha bisaylkeeda sharciga Axadda, hase ahaatee ma jiri karto fariin saddexaad la'aanteed middii kowaad iyo middii labaad, waayo cutubka labaad ee Daanyeel waa in lagu daraa muujinta xaqiiqooyinka lagu matalay Daanyeel cutubka saddexaad. “Sirta” riyadii sanamka ee cutubka labaad waxay aqoonsanaysaa dadkii Ilaah iyagoo imanaya inay garwaaqsadaan saamaynta nolol iyo dhimasho ee sanamka bahalka ee Nebukadnesar.

Caqliga quduuska ahu waxay dalbanaysaa in markii Nebukadnesar go'aansaday inuu sameeyo xaflad quduus-ka-dhigid ah oo uu u sameeyo sanamkiisii dahabka ahaa, ay lagama maarmaan ahayd in marka hore sanamka la dhiso, muusikiistayaashuna ay u baahnaadaan inay ku tababartaan muusigga ay xafladda ka tumayaan. Waa in ay jireen diyaargarow hore oo dhisme ah oo socday muddo, oo ay ku jireen qodis, aasaas la dhigay, jaranjarooyin dhismeed, iyo shaqaale imanaya oo tegaya; diyaargarowgaasina wuxuu ahaa samaysankii sawirka riyadii Nebukadnesar, laakiin kibirka Nebukadnesar ayaa go'aamiyey in la sameeyo sawirka hal bahal oo keliya, ee aan ahayn boqortooyooyinka oo dhan ee wax sii sheegidda Kitaabka Quduuska ah. Dhismaha sawirkaas waa imtixaanka ay tahay in dadka Ilaah ka gudbaan ka hor inta aanu wakhtiga nimcadu xidhmin, iyo ka hor inta aan la shaabadayn, ka hor inta aan muusiggu yeedhin.

Caqliga quduuska ahu waxay kaloo garwaaqsanaysaa in Shadrach, Meshach, iyo Abednego aanay ahayn addoommadii Cibraaniyiinta oo keliya ee markhaati ka ahaa diyaarinta hore ee loo sameeyey daahfurka sanamka dahabka ah. Waxay si fudud ahaayeen Cibraaniyiintii keliya ee

fahmay micnaha diyaargarowgaas inuu yahay digniin nolol iyo dhimasho khusaysa, oo sameeyey diyaargarowgooda shakhsiyeed ee qalalaasaha soo socda.

Qoraalka walaasha White ee ku xusan bilowga maqaalkan, ma aha oo keliya inay amarka Sefanya ku waafajiso sanamka dahabka ah ee Nebukadnesar iyo sharciga Axadda, balse sidoo kale waxay aqoonsanaysaa amarka xaqdarrada ah ee Ishacyaah.

Waxaa hoog u sugnaaday kuwa qora amarro xaqdarro ah, iyo kuwa qoro dulmi ay iyagu amreen; inay masaakiinta ka leexiyaan caddaaladda, oo ay saboolka dadkayga ka qaadaan xaqa, si ay carmalladu u noqdaan wixii ay ugaadhsadaan, oo ay agoonta u dhacaan! Oo maxaad samayn doontaan maalinta booqashada, iyo baabbi'inta meel fog ka iman doonta? Yaad u carari doontaan gargaar? Oo xaggee baad ammaantiinna kaga tegi doontaan? Ishacyaah 10:1–3.

“Xeerka aan xaqa ahayn” ee Ishacyaah sheegay waa sharciga Axadda, waana “maalinta booqashada” iyo “baabbi'inta” u ah Maraykanka; waayo “riddo qaran” waxa raaca “halaag qaran.” Sida uu Ishacyaah sheegay, marka la joogo sharciga Axadda, oo sidoo kale ah sanamka dahabka ah ee Nebukadnesar, “baabbi'intu” “waxay ka iman doontaa meel fog.”

Taas xusuusta, oo rag isu muujiya; mar kale maanka ku haya, kuwiinna xadgudubka ahow. Xusuusta waxyaalihii hore ee tan iyo waagii hore jiray; waayo, anigu waxaan ahay Ilaah, oo mid kale ma jiro; anigu waxaan ahay Ilaah, oo mid ila mid ahi ma jiro, anigoo bilowgii ka sii sheega dhammaadka, oo tan iyo wakhtiyadii hore ka sii sheega waxyaalaha aan weli la samayn, anigoo leh, Taladaydu way taagnaan doontaa, oo waxaan samayn doonaa wax kasta oo aan ku farxo; anigoo bari ka yeedhaya shimbir ugaadha ah, oo dal fog uga yeedhaya ninka fuliya taladayda; haa, waan ku hadlay, oo weliba waan ka dhigi doonaa inay dhacdo; waan qasdiyay, oo weliba waan samayn doonaa. I maqla, kuwiinna qalbi adagow, oo xaqnimada ka fogow: xaqnimadayda waan soo dhowaynayaa; ma fogaan doonto, oo badbaadadayduna ma raagi doonto; oo Siyoon ayaan badbaado ku dhex dhigi doonaa, reer binu Israa'iilna ammaantayda. Ishacyaah 46:8–13.

Ishacyaah wuxuu tuducan dhigayaa dhammaadka wakhtiga dib-u-dhaca, waayo markaas “badbaadadiisu” mar dambe ma “dib u dhici doonto.” Waxay ku beegan tahay dhammaadka saddexda maalmood iyo badhka ah ee Muujintii cutubka kow iyo tobnaad. Dhammaadka wakhtiga dib-u-dhaca waxaa lagu calaamadeeyaa imaatinka farriinta Qayladii Saqhexe, marka ciidankii weynaa ee Yexesqeel istaagaan. Markay istaagaan, waxaa kor loogu qaadaa sidii calan oo kale Muujintii cutubka kow iyo tobnaad.

Oo saddex maalmood iyo badh dabadeed Ruuxa nolosha oo xagga Ilaah ka yimid ayaa galay iyaga, markaasay cagahooda ku istaageen; cabsi weynina waxay ku dhacday kuwii arkayay. Oo waxay maqleen cod weyn oo samada ka leh, Kaalaya halkan kor. Markaasay cirka ugu baxeen daruur dhexdeed; cadaawayaashoodiina way daawadeen. Isla saacaddaasna waxaa dhacay dhulgariir weyn, oo tobankii meelood meel magaalada ka mid ah ayaa dumay, dhulgariirkana waxaa ku dhintay toddoba kun oo nin; kuwii hadhayna way cabsadeen, oo ammaanta ayay siiyeen Ilaaha samada. Hoogtii labaad way dhammaatay; oo bal eeg, hoogtii saddexaad si dhakhso ah bay u imanaysaa. Muujintii 11:11–14.

Labadii markhaati ee Muujintii cutubka kow iyo tobnaad waxay samada u koraan iyagoo ah calaamadda, isla saacadda uu dhulgariirku dhaco, kaas oo ah sharciga Axadda. Waqtigaas, ama sida Yooxanaa leeyahay, “saacaddaas,” sida ku qoran Ishacyaah cutubka afartan iyo lix, Ilaah wuxuu u yeedhaa “ninkii” fuliya taladiisa, kaas oo sidoo kale ah “haad wax booba oo bari ka yimaada.” Haadka wax booba, kaas oo ah “ninkii” Ilaah u adeegsado inuu taladiisa fuliyo, wuxuu ka yimaadaa “dal fog.” Ishacyaah cutubka tobnaad, wakhtiga “qaanuunka aan xaqa ahayn” oo ah sharciga Axadda, “baabba’a” Maraykanku wuxuu ka yimaadaa “meel fog.” “Bari” waa astaan Islaamka, waayo wax sii sheegidda dhexdeeda labadaba waxaa lagu tilmaamaa “dadka bari,” iyo “dabaysha bari.” “Shimbiir” wax sii sheegidda dhexdeeda waa diin, sida lagu muujiyey Baabuloon oo ah qafas ay ka buuxaan haado neceb oo wasakh ah. “Haadka wax booba” ee ka yimaada dal fog oo bari ku yaal waa diinta Islaamka.

Markaasuu cod weyn ku qayliyey isagoo leh, Baabuloon tii weynayd waa dhacday, way dhacday, oo waxay noqotay hoyga jinniyada, iyo meesha lagu hayo ruux kasta oo wasakh leh, iyo qafiska shimbiir kasta oo nijaas ah oo la karaahiyo. Muujintii 18:2.

Isbahaysiga saddex-geesoodka ah ee Baabuloonta casriga ahi waxay matalaysaa saddex nooc oo dowladnimo ah, waxayna sidoo kale matalaysaa saddex nooc oo diin ah. Diinta Qaramada Midoobay waa ruuxi-wadaadnimo, diinta Maraykankuna waa Protestantism-ka riddada ah, diinta baadariguna waa Katoolig. Dhammaan qancinnadaas diineed mararka qaarkood waxaa lagu astaynayaa haween, laakiin sidoo kale shimbiro. Waa awoodda diineed iyo siyaasadeed ee Qaramada Midoobay, iyadoo Maraykanku yahay boqorka ugu weyn, ta dhigta baadarinimada carshiga dhulka. Kitaabka Sekaryaah, waa laba shimbirood oo dhidibada u taaga baadoriga, kaas oo rasuul Bawlos ku aqoonsaday “kan sharka leh” ee ku xusan labaad Tesaloniika.

Markaasaa malaa'igtii ila hadlaysay ayaa soo baxday, oo waxay igu tidhi, Hadda indhahaaga kor u qaad, oo eeg waxa kanu yahay ee baxaya. Aniguna waxaan idhi, Waa maxay? Oo waxay tidhi, Kanu waa eefaah baxaysa. Oo weliba waxay tidhi, Kanu waa ekaantooda dunida oo dhan dhexdeeda. Oo bal eeg, waxaa kor loo qaaday xabbad rasaas ah oo talan ah; oo tanuna waa naag dhex fadhida eefaahda. Oo waxay tidhi, Tanu waa sharnimo. Markaasay ku dhex tuurtay eefaahda; oo culayskii rasaastana afkeeday ku tuurtay. Markaasaan indhahayga kor u qaaday, oo wax fiiriyey, oo bal eeg, waxaa soo baxay laba naagood, oo baalashoodana dabayl baa ku jirtay; waayo, waxay lahaayeen baallo sida baalasha xuurta oo kale; markaasay eefaahdii kor u qaadeen, iyada oo u dhexaysa dhulka iyo samada. Markaasaan ku idhi malaa'igtii ila hadlaysay, Kuwanu xaggee bay eefaahda u qaadayaan? Oo waxay igu tidhi, In gurigeeda looga dhiso dalka Shinecaar; oo halkaasaa lagu adkayn doonaa, laguna qotomin doonaa salkeeda qudheeda. Sekaryaah 5:5–11.

Eefaahu waa dambiil wax lagu cabbiro. Labada naagood ee dhigaya eefaahda, ama dambiisha uu baabbanimadu dhex fadhiyo, waa laba kaniisadood. Laba diimood ayaa qaadi doona diinta Kitaabka Quduuska ahi ku tilmaamay “kan sharka leh” oo guri uga dhisi doona dalka Shinecaar. Shinecaar waa magac kale oo Baabuloon ah, kaniisadda Kaatooligguna waa Baabuloon tii weynayd maalmaha ugu dambeeya.

Labada naagood ee “dhidibada u taaga” naagta sharka leh ee Baabuloon, waxay “baalashooda ku sitaan dabayl.” Naagahaasu sidoo kale waa shimbiro, waayo waxay leeyihiin “baallo,” cudurdaarkooda ay naagta ku dejinayaanna waa “dabaysha” Islaamka, maxaa yeelay Islaamku wuxuu isu keenaa nin kasta gacantiisa. Naagta kor loo qaadayo waxay ku xannibnayd eefaahdii tan iyo dhaawaceedii dhimashada ahaa ee ku dhacay 1798, waayo waxaa afka eefaahdii ay ku jirtay la saaray miisaan rasaas ah. Laakiin markii muusigga xafladda cibaadada Nebukadnesar bilaabmo, labada naagood ee Protestantism-ka riddada galay iyo Ruuxaaniyadda waxay ka qaadaan miisaanka rasaasta ah, oo kor u qaadaan madaxa siddeedaad oo ka mid ah toddobada.

“Sida aynu ugu sii dhawaanayno dhibaataada ugu dambaysa, aad bay muhiim u tahay in wada noolaansho iyo midnimo ay ka dhex jiraan hay’adaha Rabbiga u adeega. Dunidu waxaa ka buuxa duufaan, dagaal, iyo khilaaf. Hase yeeshee, hal madax hoostiis—awoodda baadariga—dadku way midoobi doonaan si ay Ilaah uga hor yimaadaan iyagoo ka soo horjeeda markhaatiyaashiisa. Midowganna waxaa isku haya riddo-weynaha weyn. Intuu doonayo inuu wakiilladiisa mideeyo si ay runta ula dagaallamaan, ayuu haddana ka shaqayn doonaa inuu kala qaybiyo oo kala firdhiyo kuwa runta u dooda. Masayr, mala-awaal xun, iyo hadal-xumo, isaga ayaa kiciya si ay u dhaliyaan isafgaranwaa iyo kala qaybsanaan.” Testimonies, volume 7, 182.

Midowga saddex-geesoodka ahi waxay kor u qaadaa baabannimada inay tahay madaxa, waayo waxay damacsan yihiin inay baabbi’iyaan quruunta aan la doonayn.

Waayo, bal eeg, cadaawayaashaadu buuq bay kiciyeen; oo kuwa ku necebuna madaxay kor u qaadeen. Dadkaaga ayay kula tashadeen xeelad qarsoon, oo kuwaaga qarsoon ayay ka wada tashadeen. Waxay yidhaahdeen, Kaalaya, aynu ka goynno inay quruun sii ahaadaan, si aan magaca reer binu Israa’iil mar dambe loo xusuusan. Sabuur 83:2–4.

Shimbiro waa diin, oo “shimbirta wax boobta oo bari ka timaadda” oo Ilaah yeedho “saacadda” sharciga Axadda, marka farriinta Qaylada Habeenbadhka la dhawaaqayo, waa Islaamka. Taas aawadeed isla saacadda ay kuwii dhintay ee la soo sara kiciyey cirka ugu koraan sidii calan, “hoogga saddexaad” ee Islaamkuna si dhaqso ah ayuu u yimaadaa. Sidaas daraaddeed Ishacyaah wuxuu aayadda kowaad ee cutubka tobnaad ku leeyahay, “Hoog” waxaa leh kuwa soo saara amarro aan xaq ahayn. “Hoogyada” Muujintuna waa Islaam, Islaamkuna waa xukunka qaddariga ah, ama aaladda, ama ushii (Ishacyaah 10:5) uu Ilaah u adeegsado inuu ku ciqaabo Maraykanka isagoo ku qasbaya cibaadada Axadda.

Ishacyaah cutubka afartan iyo lixaad wuxuu qeexayaa “shimbirta waxbooba ee bari ka timaadda” inay tahay “ninkii taladayda fuliya.” “Ninkaasu” waa Islaamka, waxaana loogu yeedhaa “dal fog ka yimid,” waayo, Ilaah wuxuu “go’aamiyey” inuu Maraykanka xukumo, dabadeedna dunida, sababo la xiriira dhaqan-gelinta Axadda, sida uu waagii hore ugu sameeyey Roomaankii jaahilka ahaa iyo afartii buun ee ugu horraysay, dabadeedna Roomaankii baadariga ahaa buunankii shanaad iyo lixaad ee “Aayada.” Ujeeddadiisu Ishacyaah cutubka afartan iyo lixaad waa inuu yeedho “shimbirta waxbooba ee bari ka timaadda,” wuxuuna dadkiisa doonaya inay gartaan taladiisa iyo qasdigiisa ku wargelinayaa: “Xusuusta waxyaalihii hore ee qadiimka ahaa, waayo, anigu waxaan ahay Ilaah, oo mid kale ma jiro; anigu waxaan ahay Ilaah, oo mid ila mid ahu ma jiro, anigoo tan

iyo bilowgii waxyaalaha dhammaadkooda sheega, oo wakhtiyadii hore ka sii sheega waxyaalaha aan weli la samayn, anigoo leh, Taladaydu way taagnaan doontaa, oo waxaan samayn doonaa waxaan ku farxo oo dhan.”

Aayadda saddexaad ee Ishacyaah cutubka tobnaad, Ishacyaah wuxuu qorayaa saddex su'aalood oo muhiim ah:

Oo maxaad samayn doontaan maalinta booqashada, iyo baabba'a ka iman doona meel fog? yaad u carari doontaan caawimaad? oo xaggee baad kaga tegi doontaan ammaantiinna? Ishacyaah 10:3.

Su'aasha ugu dambaysa waxay muujinaysaa in dhulkii ammaanta lahaa uu ammaantiisa ku waayo amarka aan xaqa ahayn. Ammaanta Maraykanka waa Dastuurka, kaas oo gebi ahaanba la afgambiyo marka la soo saaro sharciga Axadda.

“Dastuurkuna wuxuu dadka u dammaanad qaaday xaqa is-maamulidda, isagoo dhigaya in wakiillada lagu doorto codka dadweynaha ay dejin oo maamulaan sharciyada. Xorriyadda caqiidada diimeedna sidoo kale waa la siiyey, iyadoo nin kasta loo oggolaaday inuu Ilaah u caabudo sida ay ku farayso damiirkiisu. Jamhuuriyadnimo iyo Protestantinimadu waxay noqdeen mabaadi'da aasaasiga ah ee qaranka. Mabaadi'dan ayaa ah sirta xooggiisa iyo barwaaqadiisa.” The Great Controversy, 441.

Waa Dastuurka waxa aqoonsada ammaanta boodhka lagu reebayo xeerka Axadda.

“Markii quruunta uu Ilaah sida yaabka leh ugu dhex shaqeeyey, oo uu korkeed ku fidiyey gaashaanka Awoodda oo dhan, ay ka tagto mabaadi'da Protestant-ka, oo ay iyada oo adeegsanaysa sharci-dejinteeda u hiiliso oo u taageerto Romanism-ka iyadoo xaddidaysa xorriyadda diinta, markaas Ilaah wuxuu ku shaqayn doonaa awooddiisa qudheeda isagoo u hiilinaya dadkiisa runta ah. Dulmiga Rooma waa la adeegsan doonaa, laakiin Masiixu waa magangkayaga.” Testimonies to Ministers, 206.

Markii Ishacyaah ee “amarka aan xaqa ahayn,” kaas oo ah sharciga Axadda, ammaantii Maraykanku way dhammaatay, isla markiiba na wuxuu ka jawaabayaa su'aashii labaad ee Ishacyaah isagoo si nebiyad ah ugu cararaya Qaramada Midoobay, oo ah isbahaysiga tobanka boqor ee Muujintii cutubka toddoba iyo tobnaad, si gargaar looga helo wax uga qabashada weerarka Islaamka ee “Hooggii” saddexaad. Su'aasha koowaad ee saddexda su'aalood waxay tilmaamaysaa duruufaha baabi'inta sharciga Axadda oo sababaya in Maraykanku bilaabo hawshiisa xigta ee ah inuu dunida oo dhan ku qasbo inay aqbasho isku-darka kaniisadda iyo dawladda, sida ay u taagan tahay mideynta Qaramada Midoobay iyo Kaniisadda Katooliga, iyadoo baadarigu gacanta ku hayo xiriirkaas aan quduuska ahayn. Waxay baabi'intaas ugu yeedhaysaa “maalinta booqashada”. Dhammaan xaqiiqooyinkan nebiyadeed waxay la jaanqaadayaan adeegga quduus-ka-dhigista ee Nebukadnesar ee sanamka dahabka ah.

Waxaannu ku sii wadi doonnaa cutubka saddexaad ee Daanyeel maqaalka xiga.

“Taariikhda Nebukadnesar iyo Belshaasar dhexdeeda, Ilaah wuxuu la hadlayaa dadka maanta jooga. Xukunka canaanta ah ee ku dhici doona dadka dhulka deggan maalintan wuxuu noqon

doonaa sababta oo ah diidmooda iftiinka. Canaantayada xukunka kama iman doonto xaqiiqada ah in aynu ku noolayn qalad, laakiin waxay ka iman doontaa xaqiiqada ah in aynu dayacnay fursadihii samada ka yimid ee lagu ogaan lahaa runta. Hababka lagu heli karo aqoon iyo garasho runta ah waxay wada gaadhi karaan qof kasta; laakiin, sida boqorka is-raacsiiska iyo nafsad-jeclaysiga leh, innagu waxaynu u sii jeedinnaa waxyaalaha dhegta soo jiita, oo isha ka farxiya, oo dhadhanka raalligeliya, in ka badan waxyaalaha maanka hodmiya, kuwaas oo ah khasnadaha rabbaaniga ah ee runta. Waa runta dhexdeeda tan aynu kaga jawaabi karno su'aasha weyn, 'Maxaan sameeyaa inaan badbaado?'" Bible Echo, September 17, 1894.